

Ο ΝΤΕΪΒΙΝΤ δὲν εἶχε συναντήσει ποτὲ στὴ ζωὴ του ναζί.

Αἰσθανόταν τὰ πόδια του μᾶλλον ἀσταθῆ καὶ στηριζόταν γερὰ στὸ μπράτσο ποὺ τοῦ προσέφερε ἡ σύντροφός του, ἡ Τζούντιθ, ἡ ὁποία τὸν συνόδευε στὸ μακρὺ αὐτὸ ταξίδι.

Τὸ ταξίδι τοὺς εἶχε ἀφήσει στὸ τέρμα τοῦ δρόμου. Ἐπρεπε νὰ διασχίσουν τὸν Ἰζαρ, τὸν ὀρμητικὸ αὐτὸ ποταμὸ ποὺ χάνεται μέσα στὸν Δούναβη. Ὁ Ντέιβιντ σταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμὴ προσπαθώντας νὰ ἀνακτήσει τὴν ψυχραιμία του. Ἐκεῖ εἶχαν ρίξει, μέσα στὴ νύχτα, προκειμένου νὰ μὴν τραβήξουν τίποτε περίεργα βλέμματα, τὶς στάχτες τῶν ναζι ἀξιωματούχων ποὺ εἶχαν ἐκτελεστεί μετὰ τὴ Δίκη τῆς Νυρεμβέργης. Μαζί καὶ τὶς στάχτες τοῦ Γκέρινγκ, ποὺ εἶχε αὐτοκτονήσει. Ὁ ἄνδρας στὸν ὁποῖο πῆγαιναν νὰ κάνουν ἐπίσκεψη ἐκεῖνο τὸ γενναριάτικο πρωινὸ τοῦ 1973 ἦταν φίλος του, καταπῶς ἔλεγαν τουλάχιστον.

Τὸ κρῦο ἦταν τσουχτερό· οἱ πατημασιές τους ἀφηνάσαν τὸ χνάρι τους στὸ χιόνι. Τὰ λιγοστὰ πουλιά καὶ τὰ σκελετωμένα δέντρα, σημύδες, μελίες, ἱτιές καὶ ἀσημόλευκες, τοὺς παρατηροῦσαν νὰ διαβαίνουν ἀποκάτω τους, ἀδιάφορα γιὰ τὴν ἀγωνία ποὺ τοὺς βασάνιζε. Πέρασαν μπροστὰ ἀπὸ μιὰ μεγαλόπρεπη λευκὴ κατοικία, ἡ ὁποία

ἀνῆκε στὸν Τόμας Μάν, ἔπειτα τὸ σπίτι τοῦ Ἑρνστ Χανφ-στένγκλ ὀρθώθηκε μπροστά τους.

«Φτάσαμε», εἶπε ὁ Ντέιβιντ.

Ἡ Τζούντιθ χτύπησε τὸ κουδούνι. Τοὺς περίμεναν.

Ὁ ἄνδρας ποὺ τοὺς ἄνοιξε ἦταν ἀπίστευτα ψηλός.

Μὲ τὸ φαρδὺ μέτωπό του καὶ τὸ προτεταμένο σαγόνι του ἔμοιαζε νὰ ἔχει ξεπηδήσει ἀπὸ κάποιο σκίτσο τοῦ Τόμι Οὐγγκερερ, τοῦ σχεδιαστῆ τεράτων. Ναί, αὐτὸ ἦταν, μπροστά τους στεκόταν ὁ γίγαντας τῆς Ζεραλντά, τουλάχιστον ἡ μακριὰ μύτη ἦταν ἴδια. Τὸ ἀσυνήθιστο αὐτὸ σουλούπι ἀπέπνεε ὥστόσο μιὰ κάποια ἁρμονία. Ἡ μᾶλλον, κι αὐτὸ ἀναστάτωσε τὸν Ντέιβιντ ποὺ δὲν τὸ περίμενε, μιὰ γλύκα, τὴν ἴδια γλύκα ποὺ εἶχε σαγηνεύσει τὶς γυναῖκες ποὺ εἶχαν παραδοθεῖ στὴν ἀγκαλιά του.

«Ἀγαπητοὶ φίλοι, σᾶς περίμενα!» Μὲ τὸ ποὺ ἄνοιξε τὰ χεῖλη του, ὁ Ντέιβιντ ἐντυπωσιάστηκε, ὅχι ἀπὸ τὶς λέξεις ποὺ χρησιμοποίησε ὁ οἰκοδεσπότης τους, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ φωνή του, ἴδια μὲ χάδι. Κι αὐτὸ τὸ ὑπερβολικὰ ὀξύτονο, γυναικεῖο γέλιο, ποὺ ἔμοιαζε βγαλμένο κατευθεῖαν ἀπὸ ἓνα ἄλλο σῶμα, ὅχι ἀπ' τὸ δικό του. Τίποτε δὲν συμβαίνει ποτὲ ὅπως τὸ ἔχουμε φανταστεῖ.

Ἐγὼ ὁ ἴδιος δὲν συνάντησα ποτέ μου τὸν Ἑρνστ Χανφστένγκλ, ὁ ὁποῖος ἔφυγε ἀπὸ τὴ ζωὴ ὅταν ἐγὼ ἐρχόμουν σ' αὐτή, στὰ μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 1970. Στηρίζομαι στὶς ἀναμνήσεις ποὺ ὁ Ντέιβιντ Μάργουελ μοιράζεται μαζί μου σαράντα χρόνια ἀργότερα. Στὸ σαλόνι τοῦ μεγάλου σπιτιοῦ του, στὰ περίχωρα τῆς Οὐάσιγκτον. Μιὰ μπῆζ γάτα μὲ κομμένη οὐρὰ τρίβεται στὸ πόδι μου.

“Όταν τὸ βαρὺ χέρι τοῦ Χανφστένγκλ ἔσφιξε τὸ δικό του, ὁ Ντέιβιντ ἐξεπλάγη ἀπὸ τὴν ἴδια του τὴν ἡρεμία. Δὲν ἦταν παρὰ ἓνας ἄνδρας ποὺ τὸν χαιρετοῦσε. Ἡ ἀγωνία ποὺ τὸν κατάτρωγε ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιο εἶχε γίνει καπνός. Θυμήθηκε τὸν θεῖο του, στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ποὺ τὸν εἶχε συμβουλέψει νὰ σπάσει τὰ μοῦτρα αὐτοῦ τοῦ ναζὶ καθάρματος. Μπροστὰ στὸν ἡλικιωμένο ἄνδρα, ἡ ἰδέα τοῦ φάνηκε ἀκόμη πιὸ ἀνάρμοστη.

«Νεαρέ μου φίλε, λέγετέ με Πούτζι», εἶπε ὁ Χανφστένγκλ ὅσο στέκονταν ἀκόμη στὴν εἴσοδο. «Ὅλος ὁ κόσμος ἔτσι μὲ φωνάζει ἀπ’ ὅταν ἤμουν ἀκόμη παιδάκι. Τὸ Χανφστένγκλ πρέπει νὰ παραεῖναι πολύπλοκο. Ὅλη μου τὴ ζωὴ κουβαλάω αὐτὸ τὸ παρατσούκλι ποὺ μοῦ εἶχε δώσει μιὰ ὑπηρέτρια ὅταν δὲν θὰ πρέπει νὰ ἤμουν πάνω ἀπὸ δύο χρονῶν... Πούτζι θὰ πεῖ “ἄνθρωπάκος” στὴ βαυαρικὴ διάλεκτο. Γιὰ πολὺ καιρὸ μοῦ φαινόταν γελοῖο. Ἐγὼ εἶμαι πάνω ἀπὸ δύο μέτρα! Ὅταν μὲ βλέπει κάποιος, ἀποκλείεται τὸ πρῶτο πράγμα ποὺ θὰ πεῖ νὰ εἶναι: “Ἄ νά, ἦρθε κι ὁ ἄνθρωπάκος”, δίκιο δὲν ἔχω; Τέλος πάντων... Μὲ τὸν καιρὸ τὸ συνήθισα. Νὰ μὲ λέτε Πούτζι».

Μιὰ τέτοια συνάντηση ἦταν παρακινδυνευμένη, ὁ Ντέιβιντ τὸ γνώριζε πολὺ καλά. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἀσκοῦν μιὰ σαγηνευτικὴ δύναμη στὴν ὁποία δύσκολα ἀντιστέκεται κάποιος. Τὸ μυθιστόρημα τοῦ Τζὸρτζ Στάινερ *The Portage to San Cristobal of A.H.* θὰ κυκλοφοροῦσε λίγα χρόνια ἀργότερα, τὸ 1981. Στὸ μυθιστόρημα αὐτό, ὁ Χίτλερ εἶναι ζωντανός, δὲν πέθανε στὸ Βερολῖνο τὸ 1945. Κρύβεται στὰ δάση τοῦ Ἀμαζονίου. Νεαροὶ Ἑβραῖοι ἀναλαμβάνουν νὰ τὸν μεταφέρουν στὸ Ἰσραὴλ γιὰ νὰ τὸν καθίσουν στὸ ἐδῶλιο τῆς δικαιοσύνης τῶν ἀν-

θρώπων. Ὁ γέρος πιά Χίτλερ ἐνσαρκώνει μιὰ ἀπειλή· σαγγήνευσε ἑκατομμύρια ἀνθρώπους. «Μὴν τὸν κοιτάτε, μὴν τοῦ μιλάτε. Ἀρκεστεῖτε ἀπλῶς στὸ νὰ μᾶς τὸν παραδώσετε...» Ἀλλὰ οἱ νεαροὶ τὸν κοιτάζουν, τοῦ μιλοῦν καὶ ὑποκύπτουν.

Ὁ Πούτζι ἐξέτασε μὲ τὸ βλέμμα πρῶτα τὸν Ντέιβιντ, ἔπειτα στάθηκε στὴν Τζούντιθ.

Ἦταν ὁμορφὴ χωρὶς νὰ προσπαθεῖ γι' αὐτό. Ὅταν τῆς ἔκαναν κομπλιμέντα, παρίστανε πῶς δὲν εἶχε ἰδέα γιὰ τί πράγμα τῆς μιλοῦν. Οἱ ἀντισημίτες τοῦ πρώτου μισοῦ τοῦ 20οῦ αἰῶνα δὲν εἶχαν ξεπεράσει ἀκόμη τὴν παλιὰ ἐκείνη δοξασία ποὺ ἤθελε τὶς Ἑβραῖες γυναῖκες ὁμορφες ἐπεὶδὴ εἶχαν γλυτώσει, ὅπως γράφει ὁ Σατομπριάν, «ἀπὸ τὴν κατάρα τῶν πατεράδων τους, τῶν συζύγων τους, τῶν ἀδελφῶν τους» χάρη στὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἀναμείχθηκαν στὸ πλῆθος ποὺ εἶχε προσβάλει καὶ μαστιγώσει τὸν Ἰησοῦ. Ἡ ὁμορφιά τους, ἀντανάκλαση τοῦ θεϊκοῦ στοιχείου, μεγεθυνόταν, κι ἐρχόταν σὲ πλήρη ἀντίθεση μὲ τὴν ἐξωτερική, ἄρα καὶ ἠθική, ἀσχήμια τῶν Ἑβραίων ἀνδρῶν — μὲ τὰ πόδια διαβόλου, τὴ γαμπή μύτη, τὰ γουρλωτὰ μάτια καὶ τὰ παχιά χεῖλη. Ὅ,τι εἶχε ἐπιβιώσει ἀπὸ τὴ γοητεία ποὺ ἀσκοῦσαν οἱ Ἑβραῖες γυναῖκες δὲν εἶχε βέβαια ἀποτρέψει τοὺς ναζὶ ἀπ' τὸ νὰ τὶς θανατώσουν στοὺς θαλάμους ἀερίων καὶ νὰ τὶς κάψουν ζωντανές. Ὁ Ντέιβιντ ἀναρωτήθηκε ἂν τὸ βλέμμα μὲ τὸ ὁποῖο ὁ Πούτζι περιεργαζόταν τὴν ἀρραβωνιαστικιά του περιεῖχε κι αὐτὸ ἓνα μεῖγμα ἑλξης καὶ φρίκης.

Ὁ Πούτζι ἔσφιξε τὸ χέρι τῆς Τζούντιθ καὶ τῆς ἔδωσε ἓνα ἐλαφρὸ χτύπημα στὸ μάγουλο, ὅπως θὰ εἶχε κά-

νει ένας παππούς. Διένυε τότε τὸ ὀγδοηκοστὸ ἑβδομο ἔτος τῆς ἡλικίας του. Δὲν ἦταν ὅμως τὸ εἶδος ἀνθρώπου ποὺ ἀποσύρεται περιμένοντας τὸ θάνατο. «Λοιπόν, ἂν κατάλαβα καλά, θέλετε νὰ γυρίσετε μιὰ ταινία γιὰ μένα;» ἀναφώνησε βροντερὰ, ἀνοίγοντάς τους τὴν ἀγκαλιά του. Μιὰ ἄλλη φωνὴ ἀκούστηκε ἀπ' τὸ σαλόνι: «Μὰ ἄφησε ἐπιτέλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ περάσουν μέσα, μπαμπά!» Ἦταν ὁ Ἑγκον, ὁ γιὸς του, μὲ τὸν ὁποῖο ὁ Ντέιβιντ εἶχε κανονίσει αὐτὴ τὴ συνάντηση στὸ Μόναχο. Ὁ Πούτζι κάλεσε τὸ ζευγάρι νὰ προχωρήσει στὸ σαλόνι.

Ἀπέναντί μου, ὁ Ντέιβιντ Μάργουελ δὲν θυμᾶται παρὰ στοίβες βιβλία, ἓναν ἄχταρμὰ ἀπὸ χαρτιά, μπιμπελό, καί, φυσικά, ἓνα μαῦρο πιάνο, τὸ ὁποῖο δὲν μπορεῖ πιὰ νὰ πεῖ μὲ βεβαιότητα ἂν ἦταν ὄρθιο ἢ μὲ οὐρά. Σὲ μιὰ πρώτη συνάντηση, τὸ μυαλὸ ἐπικεντρώνεται συνήθως στὰ οὐσιώδη, λὲς καὶ τὰ τόσα καινούργια ἐρεθίσματα δὲν ἐπιδρέπουν στὶς αἰσθήσεις νὰ ξεπεράσουν τὸ κατώφλι τῆς ἐγρήγορης. Ἄν ὁ Ντέιβιντ εἶχε πάει στὸ ἴδιο σπίτι μιὰ δεύτερη φορά, θὰ μποροῦσε κατὰ πᾶσα πιθανότητα νὰ δώσει μιὰ πλήρη περιγραφὴ τῶν χώρων, ἀκόμα καὶ τῶν μυρωδιῶν. Δὲν ἐπέστρεψε ὅμως ποτὲ ξανά. Οὔτε ἐγὼ μπῆκα ποτὲ μου σ' αὐτὸ τὸ σπίτι τῆς Πιντσενάουερ-στρασε, στὴν καρδιὰ τοῦ Χέρτζογκπαρκ, μιὰ γειτονιά σὶν κατοικιῶν στὸ Μόναχο, οὔτε βρῆκα καμία περιγραφὴ τῆς κατοικίας τῶν Χανφστένγκλ. Τεντώνοντας τὸ λαιμὸ μου ἀπὸ τὸ πεζοδρόμιο, τὸ μόνο ποὺ κατάφερα νὰ διακρίνω, πάνω ἀπὸ τὸν βαμμένο λευκὸ ψηλὸ ξύλινο φράχτη, ἦταν μιὰ τζαμαρία ποὺ ὑποθέτω πὼς ἐβγαζε σ' ἓναν προθάλαμο. Τὸ σπίτι βρίσκεται σὲ ἀπόσταση ἀπὸ τὸ

δρόμο, προφυλαγμένο από τὰ ἀδιάκριτα βλέμματα τῶν περαστικῶν.

Ὁ Ἑγκον διηγήθηκε στὸν Ντέιβιντ καὶ στὴν Τζούντιθ, οἱ ὁποῖοι, μὴν ξέροντας τί νὰ ποῦν, τὸν συνεχάρηκαν γιὰ τὸ ὠραῖο σπίτι, ὅτι ἡ οἰκογένειά του εἶχε ἐγκατασταθεῖ ἐκεῖ στὶς ἀρχές τοῦ 1924, ἐπωφελομένη ἀπὸ τὴν ἀτυχία κάτι Ἀμερικανῶν φίλων τους ποὺ τὸ εἶχαν χτίσει τρία χρόνια νωρίτερα. Ὁ ξαφνικὸς θάνατος τοῦ ἰδιοκτήτη, τοῦ ζωγράφου Γουόλτερ Γκόλντμπεκ, εἶχε ὀδηγήσει τὴ σύζυγό του Ροῦθ νὰ τὸ πουλήσει σὲ καλὴ τιμὴ, προτοῦ βρεῖ παρηγοριὰ στὴν ἀγκαλιὰ ἐνὸς κόμη στὸ πλευρὸ τοῦ ὁποῖου συναναστράφηκε στὴ Γαλλικὴ Ριβιέρα τὸν Φράνσις Σκότ Φιτζέραλντ καὶ τὴ Ζέλντα.

Τὴ δεκαετία τοῦ 1920, τὸ σπίτι τοῦ Πούτζι δὲν ἦταν, ὅπως σήμερα, θαμμένο κάτω ἀπὸ μοντέρνα καὶ μᾶλλον κακόγουστα ἔπιπλα. Παρότι ὑποψιάζομαι πὼς ἡ οἰκογένεια πούλησε ἓνα τμῆμα τοῦ οἰκοπέδου, ὁ ἰδιοκτήτης του παραμένει ἕνας Χανφστένγκλ. Ἡ ἀνάγνωση τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάνω στὸ κουδούνι ἔχει κάτι τὸ ἐξωπραγματικό. Σὰν μιὰ αἰφνίδια εἰσβολὴ τοῦ παρελθόντος στὸ παρόν.

Ὁ Ντέιβιντ παρατηροῦσε τὸ δωμάτιο. Γιὰ δεύτερη φορὰ μέσα στὴ μέρα, τὸ βλέμμα του στεκόταν στὸ ἴδιο σημεῖο ὅπου εἶχαν σταθεῖ καὶ τὰ μάτια τοῦ Ἀδόλφου Χίτλερ. Ἡ πρώτη φορὰ ἦταν στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Μονάχου, ὅπου εἶχε προσγειωθεῖ τὸ ἴδιο πρῶι. Τὸ ἀεροδρόμιο εἶχε ἐγκαινιάσει τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1939 στὴ θέση τοῦ παλιοῦ ἀγροῦ ποὺ δὲν ἦταν ἀντάξιος τῶν φιλοδοξιῶν τῶν ναζί, οἱ ὁποῖοι εἶχαν μετατρέψει τὸ Μόναχο σὲ ἀνεπίσημη πρω-

τεύουσα τοῦ κινήματός τους. Τὸν Νοέμβριο, ὁ Χίτλερ ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς πρώτους ἐπιβάτες ποὺ χρησιμοποίησαν τὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Μονάχου, τὸ ὁποῖο, στὸ τέλος τοῦ πολέμου, δὲν θὰ καταστρεφόταν ἀπὸ τοὺς Συμμάχους, ποὺ φρόντισαν νὰ διασώσουν τὶς καλῆς ποιότητάς ὑποδομὲς γιὰ νὰ μπορέσει ἡ Γερμανία νὰ πατήσῃ ξανά στὰ πόδια της.

Μέσα στὸ σπίτι τοῦ Πούτζι, ὅμως, ἦταν διαφορετικά. Ἦταν ἓνα μέρος οἰκεῖο, ὅπου ὁ Χίτλερ εἶχε ὑπάρξει εὐτυχισμένος.

Σὰν νὰ ἤθελε νὰ προστατευτεῖ ἀπὸ τὶς παρασιτικές αὐτὲς σκέψεις, ὁ Ντέιβιντ συγκεντρώθηκε στὸ στόχο του. Δὲν ἀκολουθοῦσε τὰ ἴχνη τοῦ Χίτλερ ἀλλὰ τοῦ Πούτζι. Νὰ πείσει αὐτὸν τὸν ἡλικιωμένο ἄνδρα νὰ διηγηθεῖ τὴ ζωὴ του μπροστὰ σὲ μιὰ κάμερα δὲν θὰ ἦταν μικρὴ ὑπόθεση. Ἡ ἰδέα τοῦ εἶχε γεννηθεῖ ἐδῶ καὶ πολλοὺς μῆνες: στὸ πανεπιστήμιο, σ' ἓνα μάθημα γιὰ τὸν κινηματογράφο τῆς χιτλερικῆς προπαγάνδας, εἶχε ἀκουστεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Χανφστένγκλ. Ὅσα γνώριζε ὁ νεαρὸς φοιτητῆς ἦταν ὅλα κι ὅλα λίγες σελίδες ποὺ εἶχε διαβάσει στὴ βιβλιοθήκη: ὁ Πούτζι, μισὸς Γερμανὸς μισὸς Ἀμερικανός, εἶχε ὑπάρξει φίλος τοῦ Χίτλερ κι ἔπειτα πληροφοριοδότης τοῦ προέδρου τῶν ΗΠΑ Φράνκλιν Ντελάνο Ρούσβελτ.

Τὰ λιγοστὰ αὐτὰ δεδομένα ὑπῆρξαν γιὰ τὸν Ντέιβιντ κάτι σὰν τὴ συστάδα δέντρων ποὺ ὑπόσχεται στὸν περιπατητὴ τὴν εἴσοδο σ' ἓνα πελώριο καὶ πυκνὸ δάσος. Τὰ ὅσα διάβασε τοῦ ἔδωσαν μεμιᾶς τὴν ἐντύπωση ὅτι ἔκρυβαν πίσω τους ἓνα μυστήριον, ἀπὸ αὐτὰ ποὺ σοῦ ἀπαγορεύουν νὰ κάνεις μεταβολὴ καὶ νὰ ὑποχωρήσεις.

Σὰν τὸ ἀποτύπωμα στὴν ἄμμο ποὺ ἀνακάλυψε ὁ Ροβιν-
σώνας Κροῦσος· ἓνα ἀποτύπωμα πατημασιᾶς ποὺ δὲν
ἦταν ἡ δική του καὶ ποὺ τὸν βύθισε σὲ μιὰ ἄβυσσο ἀπὸ
ἄξειδιάλυτες σκέψεις καὶ μῆνες ὁλόκληρους πνευματικῆς
περιπλάνησης. Τὸ χνάρι μιᾶς παρουσίας ποὺ πέρασε ἀπὸ
δῶ. Τὸ σημάδι πὼς τὸ νησὶ δὲν εἶναι ἔρημο. Ἕνας δαί-
δαλος.

Ἐτοιμάζομαι κι ἐγὼ μὲ τὴ σειρά μου νὰ χαθῶ ἐκεῖ
μέσα.

Τὸ χνάρι τοῦ Ἑρνστ Χανφστένγκλ σβήνει, ὁ χρόνος
κάνει τὴ δουλειά του, πάνω σ' αὐτὴ τὴν ἀπέραντη πα-
ραλία ποὺ εἶναι ὑποταγμένη στὸ πηγαινέλα τῶν κυμά-
των τῆς μνήμης.

Καθώς βολευόταν στην πολυθρόνα του, ο ηλικιωμένος άνδρας άφησε νά τοῦ ξεφύγει ἕνας αναστεναγμός πόνου. Νιώθοντας τὸ βλέμμα τῶν δύο νέων στραμμένο πάνω του, τοὺς θύμισε ὅτι εἶχε γεννηθεῖ τὸ 1887, τὴ χρονιά ποὺ τὸ Βρετανικὸ Κοινοβούλιο εἶχε ψηφίσει νόμο ποὺ ἐπέβαλλε στοὺς Γερμανοὺς νὰ ἀναγράφουν *made in Germany* σὲ ὅλα τὰ προϊόντα ποὺ ἐξῆγαν πρὸς τὸ Ἡνωμένο Βασίλειο. Γελώντας, διευκρίνισε ὅτι οἱ ἝΑγγλοι ὄχι μόνο συνέχισαν νὰ ἀγοράζουν γερμανικὰ προϊόντα, ἀλλὰ ἐπιπλέον ἡ κατανάλωση τῶν συγκεκριμένων ἐμπορευμάτων αὐξήθηκε, καθὼς τὰ θεωροῦσαν ἀνώτερης ποιότητος. «Εἶμαι *made in Germany*», προσέθεσε, «γι' αὐτὸ οἱ ἝΑγγλοι μὲ ἀγαποῦν τόσο!» Ἦταν κατενθουσιασμένος. Ἀκόμα κι ἂν ὁ Ντέιβιντ ἦταν σὲ θέση νὰ καταλάβει στὴν ἐντέλεια τὰ γερμανικὰ, δὲν θὰ εἶχε οὕτως ἢ ἄλλως καταφέρει ν' ἀκολουθήσει τὴν πορεία αὐτῆς τῆς σκέψης ποὺ ἀναμείγνυε μὲ εὐελιξία δύο γλωσσες, χωρὶα τίς λατινικὲς καὶ ἀρχαιοελληνικὲς ἐκφράσεις.

«Νὰ τοὺς παίξω κάτι, ἝΓχον;» ρώτησε τὸν γιό του ὁ Πούτζι, ἔτσι γιὰ τοὺς τύπους. Χωρὶς νὰ περιμένει τὴν ἀπάντησή του, πῆρε θέση μπροστὰ στὸ κλαβιὲ τοῦ Steinway καὶ ἄρχισε νὰ τραγουδάει δυνατὰ τὸ *Home on the Range*. «Γνώρισα τὸν Φράνκλιν Ντελάνο Ρούσβελτ στὸ Χάρβαρντ. Λάτρευε αὐτὸ τὸ κομμάτι!» Νὰ βλέπεις ἕναν

ήλικιωμένο να παίζει μουσική είναι πάντα έντυπωσιακό. Οί κινήσεις τῶν χειρῶν εἶναι λιγότερο βέβαιες καὶ ἡ στάση λιγότερο εὐέλικτη, ἀλλὰ ὁ ἥχος δὲν ἔχει ἡλικία. «Κι ἔπειτα, δούλεψα γι' αὐτόν, στὸν πόλεμο! Ναί, ναί! Φαίνεται πὼς εἶμαι ὁ μόνος ἄνθρωπος ποὺ προσέφερα ἄμεσα τὶς ὑπηρεσίες μου καὶ στὸν Χίτλερ καὶ στὸν Ρούσβελτ... Τὸ ξέρετε; Θὰ σᾶς κοστίσει πολὺ αὐτὴ ἡ ταινία, πάρα πολὺ!» Ἐνα χαμόγελο χαράχτηκε στὸ πρόσωπο τοῦ Ντίβιντ τὴν ὥρα ποὺ ἡ μελωδία ἀντηχοῦσε στὸ σαλόνι.

Ἐπειτα, πρὶν ἀκόμη ὁ νεαρὸς Ἀμερικανὸς προλάβει νὰ πάρει μιὰ ἀνάσα, ὁ Πούτζι πέρασε στὸ προεδρὸν τοῦ *Λόεγκριν* τοῦ Βάγκνερ, μιὰ μελωδία ποὺ ἀγαποῦσε πολὺ ὁ Ἀδόλφος Χίτλερ καὶ ἀντλοῦσε ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐνέργειά του. Τουλάχιστον αὐτὸ ἐκμυστηρεύτηκε ὁ πιανίστας στὸν Ντίβιντ καὶ στὴν Τζούντιθ πρὶν διακόψει ἀπότομα τὸ παίξιμό του. «Δὲν παίζω πιὰ τὸ ἴδιο καλὰ μὲ πρὶν», δήλωσε μὲ ὕφος ποὺ δὲν σήκωνε ἀντίρρηση. «Ἐγὼν, φέρε μας λίγο ἀλκοόλ, εἶναι ὥρα νὰ πιοῦμε κάτι». Σέρβιραν ἀπὸ ἓνα ποτήρι σνάπς στὸν καθένα, ἔπειτα ἄλλο ἓνα, παρὰ τοὺς ἐνδοιασμοὺς τῆς Τζούντιθ.

Ὁ Πούτζι ξανάπιασε τὸ μονόλογό του: «Γνώρισα τόσους σπουδαίους ἄνδρες. Τὸν Τσόρτσιλ, τὸν Κούλιτζ, τὸν Ρούσβελτ, τὸν Τάφτ... Κάποιος ἀπ' ὅλους αὐτοὺς θὰ ἔπρεπε νὰ τοῦ εἶχε τινάζει τὰ μυαλὰ στὸν ἀέρα». Μιλοῦσε γιὰ τὸν Χίτλερ, τὸν παλιό του φίλο. Ἦταν ὀλοφάνερο ὅτι δὲν ἐνιωθε οὔτε τιμὴ οὔτε ντροπὴ γι' αὐτὴ τὴ φιλία.

Ὁ Πούτζι τοὺς ἐκμυστηρεύτηκε ἐπίσης ὅτι ὁ Χίτλερ εἶχε περάσει πολὺ χρόνο σ' αὐτὸ τὸ σπίτι, ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 1924 κι ἔπειτα. Εἶχε βρεῖ ἐκεῖ ἓνα λιμάνι, μιὰ

οικογένεια. 'Ο 'Εγκον φάνηκε ένοχλημένος· πῆρε τὸ λό-
γο καί, σὲ ἄψογα ἀγγλικά, εἶπε: «Ντέιβιντ, θὰ διαβά-
σετε πιθανὸν πὼς ὁ Χίτλερ ἦταν ὁ νονός μου. 'Όλα αὐτὰ
εἶναι βλακείες. Νάί, τὸν θυμᾶμαι στὸ σπίτι. Ἀλλὰ ἡ ἀλή-
θεια εἶναι ὅτι πολέμησα κατὰ τῆς ναζιστικῆς Γερμανίας,
φορώντας τὴ στολὴ τοῦ ἀμερικανικοῦ στρατοῦ. Εἶμαι
σὰν τὸν πατέρα μου, Ἀμερικανός καὶ Γερμανός». Ἔπει-
τα ὁλοκλήρωσε, πιὸ πολὺ γιὰ τὸν ἑαυτό του παρὰ γιὰ τὸν
συνομιλητή του: «Διδάσκω εὐρωπαϊκὴ καὶ ἀμερικανικὴ
ἱστορία στὸ Κολέγιο τοῦ Μπρούκλιν στὴ Νέα Ὑόρκη.
Οἱ φοιτητές μου εἶναι στὴν πλειονότητά τους Ἑβραῖοι.
'Η ἱστορία τοῦ αἵώνα μας εἶναι τόσο περίπλοκη...»

'Η κούραση τοῦ ταξιδιοῦ, ἡ διαφορὰ τῆς ὥρας, ἡ συ-
γκίνηση καὶ τὰ δυὸ ποτήρια σνάπς ποὺ παραῆπιν γρή-
γορα βύθισαν τὸν Ντέιβιντ καὶ τὴν Τζούντιθ σ' ἓναν βαμ-
βακένιο ὤκεανό. Εἶχαν ἀπορροφηθεῖ ἀπὸ τὸ θέαμα. 'Ο
Πούτζι ἦταν ἓνας ἀνεμοστρόβιλος, ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀν-
θρώπους ποὺ σὲ παρασέρνουν στὸ σύμπαν τους. *Larger
than life*, θὰ μοῦ συνόψιζε ὁ Ντέιβιντ. Ἐνα ποτάμι ποὺ
ξεχειλίζει ἀπὸ τὴν κοίτη του καὶ γονιμοποιεῖ τὶς ὄχθες.

'Αργότερα, πατέρας καὶ γιὸς ξεκίνησαν μιὰ μακρὰ συ-
ζήτηση γύρω ἀπὸ τὴ δύναμη τοῦ Χίτλερ νὰ σαγηνεύει
τοὺς γύρω του. Σὰν νὰ βρίσκονταν στὸ θέατρο, ἔκαναν
τάχα πὼς αὐτοσχεδίαζαν, ρίχνοντας ματιές στὸ ζευγά-
ρι τῶν νεαρῶν Ἀμερικανῶν ποὺ τοὺς παρακολουθοῦσαν.
Ἦταν προφανές πὼς δὲν ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἔδιναν
αὐτὴ τὴν παράσταση. Ἡ συντροφικότητα ποὺ εἶχαν ἀνα-
πτύξει ἐδῶ καὶ περισσότερο ἀπὸ μισὸ αἰῶνα εἶχε ἀντι-
σταθεῖ στὶς ραγισματιές τῆς Ἱστορίας.

«Μ' ἔχουν ρωτήσει πολλές φορές τί ἦταν αὐτὸ ποὺ εἶχε ὁ Χίτλερ καὶ γοήτευε τόσο τὰ πλήθη...» εἶπε ὁ Ὑγκον.

«Οἱ ἄνθρωποι πεινοῦσαν, ἦταν ταπεινωμένοι», τὸν διέκοψε ὁ Πούτζι.

«*Nein, nein, nein*, ἐγὼ ἔχω τὸ λόγο, κύριε! Καὶ πι-
στεύω πὼς ἔχω ἓνα πολὺ καλὸ ἐπιχείρημα γιὰ νὰ κάνω
τὴν ὅλη κατάσταση κατανοητὴ στοὺς νέους τῆς ἐποχῆς
μας, ὅλους αὐτοὺς ποὺ συχνάζουν στίς ντισκοτέκ, ποὺ
ἀκοῦνε Beatles καὶ ἄλλα πράγματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους». (Ὁ Ὑγκον διερευνοῦσε μὲ βλέμμα ἐξεταστικὸ τὸν Ντέι-
βιντ καὶ τὴν Τζούντιθ, γιὰ τοὺς ὁποίους θεωροῦσε, δι-
καιολογημένα, ὅτι ἀνῆκαν σ' αὐτὴ τὴ νεολαία.) «Χάνουν
τελείως τὸν ἔλεγχο, τρελαίνονται. Ὑ, λοιπόν, τὸ ἴδιο συ-
νέβαινε καὶ μὲ τὸν Χίτλερ! Τὸ ἀπόλυτο δόσιμό του, τὸ
ξεγύμνωμά του μπροστὰ στὸ κοινὸ εἶχαν τὸ ἴδιο ἀκρι-
βῶς ἀποτελέσμα. Μόνο ποὺ στὴ μία περίπτωση μιλάμε
γιὰ μιὰ ἐνέργεια σεξουαλικοῦ τύπου, ἐνῶ στὴν ἄλλη γιὰ
ἓναν ἐνθουσιασμὸ ὑπὲρ ἑνὸς πολιτικοῦ προγράμματος.
Θέλω νὰ πῶ μ' αὐτό...»

Ὁ Πούτζι τὸν διέκοψε ξανά καὶ ἀπευθύνθηκε στὸν
Ντέιβιντ καὶ τὴν Τζούντιθ, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦσαν
ἀποσβολωμένοι: «Πρέπει νὰ ξέρετε ἓνα πράγμα, κάτι
ποὺ πολλοὶ ἀγνοοῦν, τὸ κουβέντιασα μὲ τὸν ἴδιο τὸν Μου-
σολίνι». (Ὁ Ντέιβιντ κράτησε τὴν ἀνάσα του.) «Ὑπάρ-
χουν ἓνα σωρὸ ἄνθρωποι ἱκανοὶ νὰ παρασύρουν ἓνα κοι-
νὸ, ἀλλὰ ὁ Χίτλερ εἶχε τὸ χάρισμα τῆς ἄμεσης...» (Ἐκα-
νε μιὰ στράκα μὲ τὰ δάχτυλά του, κι αὐτὸ ἔκανε τὴν
Τζούντιθ νὰ ἀναπνέῃ.) «Πῶς νὰ τὸ πῶ, εἶχε μιὰ ἰα-
ματικὴ δύναμη, μποροῦσε νὰ θεραπεύει τὰ πλήθη, τοὺς
δυστυχημένους, ὅλους ἐκείνους τοὺς πεινασμένους... Τὸν

λάτρευαν σάν θεό. Μὲ μιὰ μικρὴ ἡφμερίδα ἔβαλε κάτω σύσσωμο τὸν ὑπόλοιπο Τύπο. Καὶ ἡ φωνή του, ἡ προσωπικότητά του, ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο στήριξε τοὺς παλιοὺς στρατιῶτες, ὅλους ἐκείνους πὺ εἶχαν πολεμήσει ἐπὶ τέσσερα χρόνια κι εἶχαν γυρίσει στὰ σπίτια τους σάν ἐπαῖτες. Εἶδαν στὸ πρόσωπό του ἕναν ἀρχηγό. Ἦταν “ὁ ἄγνωστος Στρατιώτης”. Ἦταν κάτι τὸ τρομερό».

Ἦπιαν ἀκόμα κάμποσα σνάπς. Ὁ Πούτζι ξανακάθισε στὸ πιάνο, ἔπειτα σταμάτησε πάλι. Ὁ Χίτλερ εἶχε θελήσει τὸ θάνατό του. Εἶχε μάλιστα ἀποπειραθεῖ νὰ τὸν ἐξαφανίσει ἀπὸ τὸ χάρτη. Ὁ γερασμένος ἄνδρας δὲν εἶχε ὀρεξὴ νὰ σκαλίσαι αὐτὴ τὴν ἱστορία. Ἐβγαλε ἀπὸ τὴ βιβλιοθήκη του τὴν ἀγγλικὴ ἔκδοση τῶν ἀπομνημονευμάτων του. «Θὰ τὰ διαβάσετε μόνος σας».

Ὁ Πούτζι ζήτησε ἀπὸ τὸν Ντίβιντ ὑπερβολικὰ πολλὰ χρήματα γιὰ νὰ δεχτεῖ νὰ γίνουν τὰ γυρίσματα τῆς ταινίας. Ὁ Ἐγκον ἀκούμπησε τὸ χέρι του στὸ μπράτσο τοῦ πατέρα του σὲ μιὰ προσπάθεια νὰ τὸν λογικέψει. «Μπαμπά, ἕνα τέτοιο ποσὸ εἶναι παράλογο...» Ὁ Πούτζι ἐπέμεινε λίγο ἀκόμη, ἀλλὰ ἐξασθενημένα. Ἐμοιαζε νὰ ἔχει χάσει τὴν ἐνέργεια πὺ τὸν κρατοῦσε τόσο ἐνθουσιώδη λίγες στιγμὲς νωρίτερα. Ἡ συνάντηση πλησίαζε στὸ τέλος της. Θὰ ξαναβλέπονταν, θὰ ἀφιέρωναν ὅσο χρόνο χρειαζόταν γιὰ νὰ προχωρήσουν σὲ μιὰ σύνοψη. Στὸν Πούτζι ἄρρεσε νὰ χρησιμοποιεῖ αὐτὸ τὸν ὄρο. Εἶναι ἀλήθεια πὺς κι αὐτὸς εἶχε δοκιμάσει τὴν τύχη του στὸν κινηματογράφο στὴ Γερμανία κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ μεσοπολέμου. Ἀναπολώνοντας αὐτὴ τὴ φάση τῆς ζωῆς του, ζώηρεψε: «Ὁ Γκέμπελς φταίει! Τὰ κατέστρεψε ὅλα.

Χωρίς αυτόν, όλα θα ήταν διαφορετικά... Και δὲν μιλάω βέβαια μόνο για τὸν κινηματογράφο».

Πρὶν χαιρετήσῃ τοὺς δύο νέους, ὁ Πούτζι τοὺς ἔδειξε ἕναν πίνακα, ἕνα ἀμερικανικὸ τοπίο: «Ξέρετε, ὅλα ἐδῶ μέσα εἶναι βαθιὰ ποτισμένα ἀπὸ τὴν Ἱστορία. Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς μητέρας μου, τῶν Σέτζγουικ, Ἀμερικανῶν ἀπὸ τὸ Κονέκτικατ, ἔχουμε ἥρωες ἀπὸ τὸν Πόλεμο τῆς Ἀνεξαρτησίας καὶ ἀπὸ τὸν ἐμφύλιον». Ἐπειτα στράφηκε πρὸς ἕναν ἄλλο πίνακα, κάτι χιονισμένα βουνά: «Κι ἐκεῖνη εἶναι ἡ πλευρὰ τοῦ πατέρα μου, οἱ Χανφστένγκλ, γνήσιοι Βαυαροί. Ὑπάρχει μιὰ Χανφστένγκλστρασε στὸ Μόναχο...» Τοὺς ἔτεινε ἕνα κουρασμένο χέρι. Χρειαζόταν ξεκούραση. Ἡ Τζούντιθ ἐξεπλάγη ἀπὸ τὸ πόσο γλυκὸ ἦταν τὸ βλέμμα του.

Τὴ στιγμή πού ἦταν ἔτοιμος νὰ κλείσῃ πίσω τοὺς τὴν πόρτα, ὁ Πούτζι ἔσκυψε πρὸς τὸν Ντέιβιντ καὶ σχεδὸν τοῦ ψιθύρισε: «Ἀγαπητέ μου, δὲν εἶμαι παρὰ ἕνας μετριοπαθής, πιστέψτε με, ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια ἔκανα ὅ,τι μποροῦσα γιὰ νὰ ἐπαναφέρω τὸν Χίτλερ στὸ δρόμο τῆς λογικῆς, νὰ τὸν κατευνάσω, νὰ τὸν πείσω νὰ γυρίσῃ τὴν πλάτη σὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς δαίμονες — αὐτοὺς τοὺς ἐξαγριωμένους ἀγράμματος πού ὄνειρεύονταν μόνο νὰ σπείρουν τὴν καταστροφή... Κέρδισαν τὴ μάχη, προσπάθησαν μέχρι καὶ νὰ με δολοφονήσουν, μὲ μιὰ σκηνοθεσία εἰδεχθοῦς διαστροφῆς. Ὅποτε κι ἐγὼ τὴν κοπάνησα, καὶ νὰ με τώρα ἐδῶ».

Ὑποσχέθηκαν ὁ ἕνας στὸν ἄλλο πὼς θὰ ξαναβλέπονταν.

Γιὰ νὰ ἐπιστρέψουν, ὁ Ντέιβιντ καὶ ἡ Τζούντιθ πῆραν τὸν ἴδιο δρόμο ἀπὸ τὸν ὁποῖο εἶχαν ἔρθῃ. Εἶχε χιο-

νίσει ξανά· τὰ ἔχνη ποὺ εἶχαν ἀφήσει φτάνοντας εἶχαν ἐξαφανιστεῖ.

Ἡ συνάντηση δὲν ἔμοιαζε σὲ τίποτε μὲ ὅσα εἶχαν φανταστεῖ. Περίμεναν νὰ βροῦν ἕναν γέροντα ἐνδεχομένως ἀνίκανο νὰ βάλει σὲ μιὰ σειρὰ τὶς ἀναμνήσεις του. Εἶχαν συναντήσῃ ἕναν σίφουνα, ἕναν ἄνθρωπο τυφώνα. Δὲν ἦταν ὅμως αὐτὴ του ἡ ζωτικότητα ποὺ ἀναστάτωνα τὸν Ντέιβιντ. Κάτι ἄλλο ἦταν, κάτι ποὺ δὲν κατάφερε νὰ τὸ ἐκφράσει μὲ λόγια παρὰ μόνο πολὺ ἀργότερα: ὁ Πούτζι τοῦ εἶχε ἀρέσει. Τὸν εἶχε σαγηνεύσει. Μὲ τὰ γέλια του, τὸ χιούμορ του, τὴ μουσικὴ του. Μὲ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο μιλοῦσε στὸν γιό του, αὐτὴ τὴ συνήθεια νὰ περνάει ἀπὸ τὴ μιὰ γλώσσα στὴν ἄλλη. Εἶχε κάποια γοητεία. Ναί, αὐτὸ ἦταν, ὁ Πούτζι τὸν εἶχε γοητεύσει. Στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες, μῆνες ἀργότερα, ὁ Ντέιβιντ ἔγραψε τὶς παρακάτω λέξεις στὴν πρώτη σελίδα τῆς σύνοψης ποὺ δὲν θὰ γινόταν ποτὲ ταινία: «Εἶναι ἡ ἱστορία ἐνὸς ἄνδρα ποὺ ὑπῆρξε ὁ φίλος ἐνὸς τέρατος ἀλλὰ κατάφερε νὰ παραμείνει συμπαθητικός».

ΑΔΕΛΦΟΣΥΝΗ

ΜΕ ΜΙΑ ΣΒΕΛΤΗ ΚΙΝΗΣΗ ὁ Πούτζι ἄρπαξε τὸ πανωφόρι του καὶ τὸ καπέλο του, ἔπειτα ἄνοιξε τὴν πόρτα. Ἐνα ρεῦμα παγωμένου ἀέρα ὄρμησε μέσα στὸ σπίτι. Ἄφησε τὸν φίλο του νὰ βγεῖ πρῶτος μέχρι νὰ κλείσει τὴν πόρτα· ἐκεῖνος κατέβηκε τὰ σκαλοπάτια καὶ μπῆκε στὸ χαλκίστρωτο μονοπάτι ποὺ ὀδηγοῦσε στὸ δρόμο. Μὲ λίγες ζωηρὲς δρασκειλιᾶς ὁ Πούτζι τὸν πρόφτασε κι ἀκούμπησε τὸ χέρι του στὸν ὤμο τοῦ φίλου του, σὲ ἔνδειξη ἀδελφосύνης.

Τὸ ἔτος 1924 πλησίαζε στὸ τέλος του. Ἦταν ἡ πρώτη φορά ποὺ ὁ Χίτλερ ἐπισκεπτόταν τοὺς Χανφστένγκλ στὸ καινούργιο τους σπίτι. Λίγες μέρες νωρίτερα εἶχε βγεῖ ἀπὸ τὴ φυλακὴ τοῦ Λάντσμπεργκ ὅπου εἶχε ἐκτίσει ἕνα ἐλάχιστο μέρος τῆς ποινῆς στὴν ὁποία εἶχε καταδικαστεῖ μετὰ τὴν παταγώδη ἀποτυχία τοῦ πραξικοπήματος τῆς Μπιραρίας, στὶς 8 καὶ 9 Νοεμβρίου 1923. Μέσα του ἔβραζε. Τί νὰ τὴν ἔκανε τὴν ἐλευθερίαν ἂν δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ πάρει τὸ λόγο δημόσια; Τὸ πραξικόπημα καὶ ἡ δίκη τὸν εἶχαν κάνει διαβόητο σὲ ὁλόκληρη τὴ χώρα καὶ δὲν μποροῦσε νὰ κάνει τίποτε γιὰ νὰ ἀνακόψει αὐτὴ τὴ δυσφήμιση.

Μὲ τὸ ποὺ βγῆκε ἀπὸ τὴ φυλακὴ, πῆγε κατευθεῖαν στοὺς Χανφστένγκλ. Ὁ Πούτζι, ἕνας ἀπὸ τοὺς πιστοὺς του, εἶχε καταφέρει νὰ τὸ σκάσει μετὰ τὸ φιάσκο τοῦ

ἀποτυχημένου πραξικοπήματος. Μὲ κάποιους ἄλλους δραπέτες, μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὸν Χέρμαν Ἑσερ, ἕναν ἀπὸ τοὺς παλιότερους συντρόφους τοῦ Χίτλερ, εἶχε διασχίσει τὰ αὐστριακὰ σύνορα καὶ εἶχε βρεῖ καταφύγιο στὸ Ζάλτσμπουργκ. Φοβούμενος μὴπως τὸν συλλάβουν ἂν ἐπιχειροῦσε νὰ ἐπιστρέψει στὴ Γερμανία, ὁ Πούττσι πέρασε λίγες ἐβδομάδες μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του, πρὶν ἀποτολμήσει νὰ διασχίσει τὰ σύνορα τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων. Κρυμμένος στὸ Μόναχο, εἶχε πληροφορηθεῖ ὅτι οἱ κατηγορίες σὲ βάρος του εἶχαν καταρριφθεῖ. Αἰσθάνθηκε ταυτόχρονα ἀνακουφισμένος καὶ ἀπογοητευμένος. Δὲν ἄξιζε δηλαδὴ καὶ αὐτὸς λίγη προσοχή;

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Χίτλερ τὸν εὐχαριστοῦσε. Αὐτὸν εἶχε διαλέξει ὁ Φίρερ, καὶ ὅχι κάποιον ἀπὸ ὅλους ἐκείνους τοὺς ἄξεστους ποὺ τὸν περιτριγύριζαν. Ὁ Πούττσι τοὺς μισοῦσε, καὶ ἀκόμα περισσότερο μισοῦσε τὴν ἐμπιστοσύνη ποὺ τοὺς ἔδειχνε ὁ Χίτλερ. Ὅταν ὁ Ἀλφρεντ Ρόζενμπεργκ ὀρίστηκε προσωρινὸς ἐπικεφαλῆς τοῦ ναζιστικοῦ κόμματος, ὁ Πούττσι παραλίγο νὰ κόψει μιὰ καὶ καλὴ τοὺς δεσμούς του μὲ τὸν Χίτλερ.

Δὲν ἦταν βλάκας. Ἦξερε πολὺ καλὰ πὼς ὁ φίλος του δὲν εἶχε ἔρθει μόνο γι' αὐτόν: ἔτρεφε ἕνα πάθος γιὰ τὴ Χελένη, τὴ σύζυγό του. Χάρη σ' αὐτὴν ὁ Φίρερ εἶχε γίνει, ἀπὸ τὴν πρώτη τους συνάντησι, τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1923, ἕνας ἀπὸ τοὺς πῶς τακτικούς ἐπισκέπτες τῶν Χανφστένγκλ, οἱ ὁποῖοι τὸν δέχονταν στὸ ταπεινὸ διαμέρισμά τους στὴν Γκέντζστρασε στὸ Μόναχο. Ἐπειτα ἀπὸ μιὰ συνάντησι ποὺ ὁ Χίτλερ εἶχε ὀργανώσει στὸ κτήριο τοῦ τσίρκου Κρόνε στὸ Μόναχο, ὁ Πούττσι τοῦ εἶχε συστήσει τὴ γυναίκα του. Μὴν μπορώντας νὰ πάρει τὰ μάτια